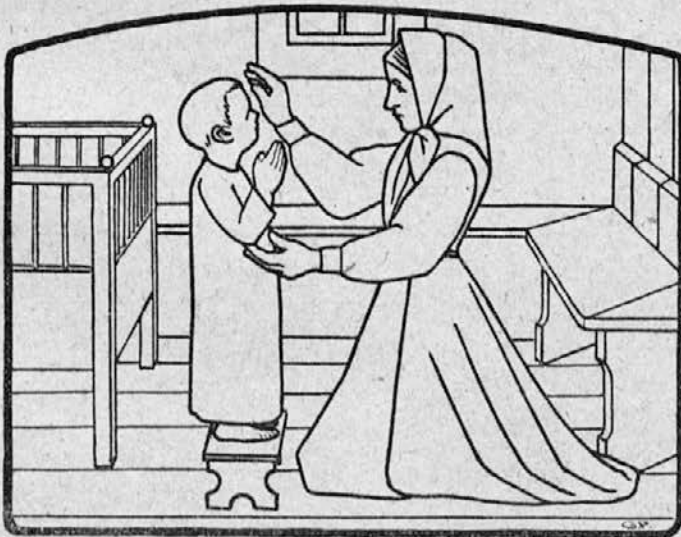


SLOVENSKI UČITELJ

Leto IX.

Št. 11.



VERI, UZGOJI IN POUKU.

OBSEG.

	Stran
Ob cesarjevi šestdesetletnici	241
Vzajemno delovanje učiteljstva na večrazrednicah	243
Vtisi z letošnjega monakovskega pedagoškega tečaja	245
Čuvaj nedolžnost mladine (A. Čadež.) (Dalje.)	248
Katehet in njegovo delovanje na slovenskih ljudskih šolah (Ign. Nadrah.) (Dalje.)	251
Katehetski vestnik.	
Katehetsko gibanje	257
Drobtine	258
† Štefan Primožič (Priobčil nadučitelj Iv. Štrukelj.)	260
Šolske vesti	262



Slovenski Učitelj

Glasilo slovenskih krščanskih učiteljskih

::: in katehetskih društev. :::

Last „Slomškove zveze“ in „Društva slovenskih katehetov“.

Letnik IX.

V Ljubljani 15. novembra 1908.

Štev. 11.



Ob cesarjevi šestdesetletnici.

Viribus unitis.

Dne 2. decembra t. l. praznuje vsa Avstrija veliki cesarski in državni praznik. Minilo bode šestdeset let, odkar je zasedel slavni habsburški prestol najslavnejši Habsburžan — cesar Franc Jožef I. Odveč bi bilo na tem mestu opisovati dolgoletno in plodonosno delovanje priljubljenega vladarja, ki združuje v svoji vzvišeni osebi toli vrlin; opozoriti hočemo ob tem slovesnem trenutku le na eno, namreč na njegovo velepomembno geslo, ki ga je izbral ob vladarskem nastopu, na geslo: »V i r i b u s u n i t i s.«

Z geslom »Z združenimi močmi« je pred šestdesetimi leti — v onih burnih časih — prijel naš širom sveta občudovani monarh, kot osemnajstletni mladenič s krepko roko vladarsko krmilo; z neomajano vztrajnostjo ga drži še danes kot osiveli starček. Združena moč zvestobe njegovih vdanih državljanov ga je podpirala v tej dolgi dobi, da ni omagal, da ni podlegel, ko so butali vsakovrstni viharji ob državo in prestol. Združena moč ljubezni zvestih državljanov mu je bila trdna opora v hudih in burnih časih; dajala pa mu je tudi tolažbe ob bridkih urah, ko mu je neizprosna smrt s kruto roko trgala srce za srcem iz ožjega družinskega kroga. Osiveli starček na cesarskem prestolu je stal kakor trdna skala sredi razburkanega morja.

* * *

Zmagujoče geslo osivelega vladarja pa daje tudi nam, vzgojiteljem nežne mladine, dovolj poguma, da laglje klubujemo viharjem, ki butajo z besno silo ob idejo edinosti med onimi faktorji, ki jim je izročena vzgoja mladine.

Zelo se trudijo gotove politične stranke, da bi razdvojile učiteljstvo in duhovščino. V mnogih slučajih se jim je posrečilo zanetiti razpor, ki gotovo ne pospešuje dobre vzgoje po naših slovenskih šolah. Dasi so žalostni taki pojavi, vendar pa moramo z veseljem priznati, da je še mnogo sloge med učiteljstvom in duhovščino; in prav katoliška učiteljska društva, ki so se že osnovala in se še snujejo po raznih kronovinah širne Avstrije, so nam porok, da pridejo časi, ko bo učiteljstvo složno z duhovščino posvečalo povsod vse svoje moči mladinski vzgoji na edino pravem temelju vere Kristove.

Drugi pogoj dobre vzgoje je trdna vez med šolo in domom. Jasno je, da šola ne sme nikdar ruvati dobrega semena, ki ga je zasejal dom. Dognano pa je žalostno dejstvo, da dom pogosto razdere, kar je šola z velikim trudom sezidala. Da bi se tudi temu odpomoglo, so se začeli prirejati večerni sestanki, ki imajo krasno in vzvišeno nalogo, dom približati šoli, da bo tudi med tema dvema faktorjema zavladata sloga, ki je tolikanj potrebna za uspešno vzgojo mladine.

Ob tem slovesnem dnevu, ko zrāmo nazaj v oni odločilni trenutek, ko je naš mili vladar, zaščitnik in odkritosrčni prijatelj šolstva prevzel težavno in odgovorno vladarsko breme z geslom: »Viribus unitis«, — ob tem trenutku tudi mi izražamo iskreno željo, naj bi se po širnem cesarstvu zlasti še tudi med Slovenci bolj in bolj zblížali oni trije faktorji, ki imajo vzgojo mladine v roki. Dal Bog, da bi se uvaževale besede cesarske pesmi:

„Trdno dajmo se skleniti
sloga pravo moč rodi:
vse lahkó nam bo storiti,
ako združimo moči.«

Dal Bog, da bi mogli kmalu vzklikniti: »Edinost in sloga vladata med šolo, cerkvijo in domom!«

Ko pa izražamo to odkritosrčno željo, pa ne pozabimo njega, ki nam je pred šestdesetimi leti začrtal pot do tega cilja; povzdignimo srca k Vladarju vseh vladarjev ter v iskreni molitvi prosimo:

Bog ohrani, Bog obvari
nam cesarja, Avstrijo!



Vzajemno delovanje učiteljstva na večrazrednicah.

Naporno je delo učitelja-vzgojitelja. Boriti se mu je z raznimi nasprotniki, ki se skrivajo v gojencu samem, ali pa prihajajo od drugih strani. Otrokovo nagnjenje k slabemu je že tak skriti sovražnik, ki prizadeva obilo posla vzgojitelju; temu protivniku se pridružuje izprijena okolica, ki obdaja učenca in ga zlasti v današnji dobi vedno bolj napeljuje v zlobo, na napačni tir, v odpor proti predstojnikom.

Kakor vzgoja, tako prizadeva učitelju posebej še pouk mnogo truda. Če hoče doseči ugodnih uspehov, mora vse svoje moči zbrati ter jih posvetiti težki nalogi. Slabo materialno stanje je vzrok, da se mora učitelj nehote poprijeti še postranskih poslov; zato ni čuda, če se tuintam ne kažejo isti sadovi pri pouku in vzgoji, kakor bi bilo želeti.

Na večrazrednicah pa opazujemo pogosto še drug vzrok neuspehom, namreč neslogo med učiteljstvom istega zavoda. A ne mislim tu nesloge zaradi političnega naziranja posameznih članov učiteljskega zbora, temveč neslogo ozir uporabe pomočkov pri vzgoji in pouku. Enorazrednice imajo vsaj to prednost, da tam ne more drugi podreti tega, kar je prvi sezidal.

Zato je pa nujno potrebno, da učiteljstvo na večrazrednicah deluje v najlepšem soglasju, poslužujoč se istih in enakih pripomočkov i pri vzgoji i pri pouku. In to pač ni težavno, treba je le nekaj dobre volje.

Učitelj naj se pač trudi, da doseže v svojem razredu obilo lepih uspehov; toda s tem naj se še ne zadovolji. Ozira naj se tudi na splošno stanje celega zavoda. Učiteljstvo naj bo v vsem svojem prizadevanju složno ter naj se medseboj podpira, oziroma odpravlja skupno vse nedostatke. Voditelj šole pa mora biti tista vez, ki čuva, da učiteljstvo ne krene na različna pota, temveč hodi vedno za istimi cilji z istimi pripomočki.

Naloga voditeljeva v tem oziru ni lahka, zlasti ako ne vživa brez-pogojnega zaupanja podrejenih tovarišev in tovarišic. Zato pa je njegova prva in najvažnejša dolžnost, da si to zaupanje pridobi. Že kot novoimenovani voditelj šole naj se prizadeva, da si osvoji srca vseh kolegov s prijaznim in kolegijalnim nastopom.

Toda ne same besede, temveč tudi dejanja naj kažejo, da je voditelju na srcu blagor njegovih tovarišev, in posredno tudi blagor mladine. Prilika za to se mu dostikrat nudi. Prepusti ali nakloni naj temu ali onemu tovarišu kake postranske dohodke, v krajnem šolskem svetu naj se zavzame za učiteljstvo, da se mu dovoli stanarina, brezplačno kurivo ali kaj sličnega. V slučaju, da je treba nadomestovati, kar se na večrazrednicah pogosto dogaja, naj tudi sam rad priskoči na pomoč.

Skoraj neizogibno pa je, da bi med učiteljstvom, ki deluje na istem zavodu, ne prišlo nikdar do kakega nesporazumljenja, ali celo do nasprot-

stva. Če se kaj takega pripeti, naj tega javnost ne izvé, še manj pa šolska mladina. Vsaka izmed strank, ki so se sporekle, naj se potruzi, da se nesoglasje prejkoprej poravna. Voditelj pa naj bo mož na pravem mestu ter naj v takem slučaju nastopi kot angel miru. Jako slabo vpliva nesoglasje med učiteljstvom na vzgojo in pouk, zlasti ako se razpor zanese v javnost, kjer ne razpravljajo o njem samo odrasli ljudje, temveč tudi šolska mladina. Da potem učiteljstvo nima zadostnega ugleda pri ljudstvu in ne pravega spoštovanja pri šolski mladini, je samoobsebi umevno.

Izkušnja uči, da je na večrazrednicah dober glas zavoda, pa tudi vsestranski uspeh mnogo odvisen od voditelja, ki si mora zagotoviti zaupanje, pa tudi spoštovanje učiteljstva.

Da si pridobi spoštovanje, naj bo svojemu učiteljstvu v vseh slučajih zanesljiv svetovalec. Zato pa mora biti zadostno izobražen; poznati mora pedagoško in metodiško literaturo, znana mu morajo biti stremjenja sedanjosti. Seveda ga stane to mnogo truda, časa in denarja; toda njegovo stališče to zahteva od njega.

Voditelj, ki mu je mar složno in uspešno delovanje učiteljstva na njegovem zavodu, bo vedno skrbel, da bode sam najlepši zgled v izpolnjevanju šolskih dolžnosti, ker le potem more tudi od podrejenega učiteljstva zahtevati, da vestne izvršuje svoje dolžnosti. Tak voditelj se bo skrbno in natančno pripravljaj na pouk ter ob primernih prilikah tudi svojemu učiteljstvu pokazal, kako to dolžnost izvršuje. Novinec, ki pride na zavod, bode celo vesel in mu bode zelo hvaležen, ako mu bo voditelj s svojo izkušnostjo in s svojimi dobrimi sveti v pomoč pri težavnem poslu. Naloge svojih učencev mora tudi voditelj sproti in natančno pregledovati in popravljati, uradne spise točno in snažno spisovati, učne ure vestno držati.

Ako bo voditelj tako deloval, da bo imelo učiteljstvo zaupanje vanj ter ga tudi spoštovalo kakor svojega voditelja, a obenem kot svojega prijatelja in svetovalca, potem smemo pričakovati lepih uspehov. Znano je, da v nobenem kraju ne manjka tudi takih ljudi, ki jim je največje veselje, če delajo zdražbe in razdore med učitelji. V takih slučajih je na mestu prava moška odkritosrčnost. Marsikak podpihovalec bode osramočen, ako si bo učiteljstvo med seboj odkritosrčno zaupalo ter zdražbarje razkrinkalo.

Ne trdim, da sem s temi kratkimi črticami že vse povedal, kar pospešuje složno delovanje učiteljstva na večrazrednicah. Prepričan sem pa, da bo mnogo manj nesoglasja med učiteljstvom, pa mnogo več lepega sada pri pouku in vzgoji, če se bodo omenjeni nasveti vpoštevali.

Miroljub.



Vtisi z letošnjega monakovskega pedagoškega tečaja.

(Predaval prof. dr. J. Demšar.)

Moderna pedagogika se je po pravici zavzela tudi za otroke, ki so za pravilno razvitimi telesno in duševno zaostali. Tudi ti reveži naj dobé izobrazbo, kakršne so sposobni; razvijejo naj se njihove zdrave moči in naj se uporabijo proti zaostalemu ali bolnemu delu.

Kar pa je začela zahtevati pedagogika šele v novejšem času, to je zahtevala krščanska vera že od nekdanj. Krščanstvo se je vedno zavzemalo za slabotne, za duševno in telesno bolne. Zato mora krščanski vzgojitelj z dvojnimi zanimanjem zasledovati težnje, ki jih zaznamujemo pod skupnim imenom zdravilna pedagogika (Heilpädagogik). Nastale so nove metode, kako vzgajati duševno bolne, in naj se kaže ta bolezen v nedostatnem mišljenju ali v navidezno pokvarjenem hotenju. Medicinci in pedagogi so prišli do novih sredstev, s katerimi je mogoče zdraviti napake v govoru, poučevati slepe in gluhoneme, pomagati tudi telesno pohabljenim. Po velikih mestih ustanavljajo takozvane pomožne šole samo za tiste otroke, ki so zaradi svojih duševnih ali telesnih nedostatkov zaostali in zato v navadnih šolah ne morejo napredovati.

Monakovsko društvo za krščansko vzgojeslovje je v svesti si dolžnosti, ki jih ima kot krščansko in kot pedagoško društvo, priredilo letos sredi julija desetdnevni tečaj za zdravilno pedagogiko, za pomožne šole in za šolsko higijeno. Tečaj je bil predvsem namenjen tistim, katerim so izročeni v oskrbo izključno le duševno ali telesno zaostali otroci. Vendar je bil ta tečaj tudi splošno vzgojeslovnega pomena. Saj je gotovo, da bomo toliko pravilneje ravnali z zdravim, čim boljje umevamo bolezní. Pri duševno bolnih so r a z v i t i tisti nedostatki, ki jih pri zdravih večkrat nahajamo v k a l i in jih zato tem težje pravilno presodimo. Ni dvoma, da je tudi za vzgojo normalno razvitih otrok velikega pomena, kar je dognala moderna pedagogika glede vzgoje nenormalnih. Podal bom z monakovskega pedagoškega tečaja nekaj misli, ki so občne koristi za vzgojitelja, posebno za kateheta.

Znano je, da hočejo nekateri vsakega človeka uvrstiti med duševno bolne; zlasti za vsako npravno slabo dejanje iščejo vzroka v bolni duševni dispoziciji dotičnega človeka. Taki nazori nasprotujejo zdravemu razumu in vsakdanji izkušnji ter izpodkopavajo odgovornost, ki jo ima človek za svoja dela. Nasprotno bi pa tudi ne ravnal modro, kdor bi kratkomalo odklanjal vse, kar je glede ovir svobodne volje dognala moderna psihopatologija. Sicer pa tudi krščanska morala že od nekdanj pozna pri svobodnih dejanjih ovire, ki zmanjšujejo našo odgovornost in jo včasih popolnoma uničujejo, in resno znanstveno raziskovanje glede duševnih bolezní le pojasnjuje to, kar je vedno učila naša morala, česar pa ne moremo

vselej zanesljivo obrniti na posamezne slučaje, ker so nam še premalo jasni znaki in posledice raznih duševnih bolezni.

Jezuit p. Bessmer, čigar ime se je tudi imenovalo na monakovskem pedagoškem tečaju, pazno zasleduje raziskovanje novejši psihatrije in psihopatologije. Večkrat je že v listu »Stimmen aus Maria Laach« priobčil važne članke glede teh modernih znanosti. Velikega pomena za vzgojitelja, zlasti za kateheta je tudi to, kar piše p. Bessmer v septemberski številki letošnjega letnika. Pisatelj priporoča, naj bi vzgojitelj, posebno duhovnik vpošteval to, kar so trezni zdravniki in modroslovci dognali glede ovir svobodne volje; dokazuje pa tudi, da se mnenja teh učenjakov popolnoma skladajo s tem, kar uči katoliška morala. Spominske prevare, iz katerih izvira n. pr. patologična laž, halucinacije, sugestija, blodnje, vse to spada v predelek, v katerem govori moralka o nevednosti (ignorantia). Psihopatologija pozna dalje ideje in nagone, ki duševno bolnega človeka silijo, da dela tako in ne drugače, moralka pa govori o sili (violentia), ki je ravno tako lahko notranja kot zunanja. Kar je medicincem in modroslovcem hipohondrija in melanholija, to se dá v moralki uvrstiti med ovire, ki jih povzemamo pod skupnim imenom »strah« (metus); bolna čustva pa lahko prištevamo temu, kar je moralki strast, poželjivost (concupiscentia). Če se torej katehet trudi, da bi pri vzgoji uporabljal, kar je kot gotovo dognala moderna psihopatologija in psihoterapija, izpopolnjuje le to, kar je že od nekdanj učilo krščansko vzgojeslovje glede ovir svobodne volje.

Kako je vzgojiteljem ravnati glede duševno bolnih otrok, o tem je pri pedagoškem tečaju podal več važnih navodil monakovski psihater dr. Specht. 1. V količkah dvomljivih slučajih naj vzgojitelj sam ne sodi, ali je otrok duševno zdrav ali bolan. Večkrat je celo strokovnjaku nemogoče, z gotovostjo razsoditi, kdaj ima opraviti z zdravim, toda npravno pokvarjenim, kdaj pa le z navidezno pokvarjenim, v resnici pa z nedolžnim, toda duševno bolnim otrokom. Mejo med duševno normo in duševno boleznijo je tako težko začrtati kot mejo med dnevom in nočjo. 2. Vendar naj pa vzgojitelj misli na to, da ima m o g o č e opraviti tudi z duševno bolnimi učenci. Otrok laže, goljuša, vara vzgojitelje, krade, je surov, neubogljiv, trmast, neumen in neveden in vendar je lahko duševno popolnoma zdrav. Te pomanjkljivosti in napake imajo pa lahko svoj izvor tudi v duševnih boleznih. Pri marsikaterem učencu govore razni znaki za to, da je duševno bolan. Učenec se n. pr. za vprašanja nič ne zmeni, odgovarja na različna vprašanja vedno z istimi besedami, kaže pretirano nagnjenje do svojega učitelja ali do katerega svojih součencev, laže tudi takrat, ko nima od tega nobene osebne koristi, ima poleg tega še izredne telesne lastnosti in nenavadne poteze na obrazu. Iz vseh teh znakov vzgojitelj sicer še ne more sklepati z gotovostjo, da ima opraviti z duševno zaostalim ali bolnim otrokom, vendar mu je treba posebne pozornosti, ker verjetno je, da ima opraviti s takim učencem. Vzgojitelj naj v tem slučaju z otrokom posebno previdno ravna,

izredno prizanesljiv naj bo glede kazni, ter naj izkuša dobre in zdrave moči otrokove izrabiti proti njegovim nerazvitim ali bolnim zmožnostim. 3. Nikakor pa se vzgojitelj ne sme izpozabiti tako daleč, da bi posnemal tiste odrasle ali mlade ljudi, katerim so duševno bolni v zasmeh. Do telesno bolnih otrok imajo starši mnogokrat pretirano sočutje, za duševno boine pa največkrat nimajo drugega kot psovke. Če vzgojitelj za duševno zaostalega ali bolnega ne more storiti drugega, naj vsaj starše in součence dotičnega otroka pouči, da sočutno in previdno ravnajo z njim. Izkušnja kaže, da se marsikatera duševna bolezen da izboljšati ali celo popolnoma ozdraviti, če ravnamo z duševno bolnim previdno; nasprotno pa takega reveža le še tlači v njegovo revščino, kdor mu očita to, česar sam nikakor ni zakrivil.

Glede verskega pouka pri slaboumnih je posebno lepe misli povedal nadzornik Herberich, ki je hkrati ravnatelj nekega nemškega zavoda za slaboumne. Tudi duševno zaostalih naj katehet pri pouku v verskih resnicah ne prezira. Tudi te reveže je treba — če je le mogoče — pripraviti tako daleč, da s pridom prejemajo sv. zakramente in da so npravno utrjeni proti zapeljivcem. Slaboumni otrok še prav posebno potrebuje veronauka, ker na njegovo srce največkrat ne morejo vplivati drugi kot le verski nagibi. Katehet se naj glede teh otrok ne ozira preveč na njihove slabe uspehe v drugih predmetih. Ravnatelj Herberich pravi: »Triindvajsetletna izkušnja me uči, da so slaboumni otroci za verske resnice čudovito prejemljivi, če se le veroučitelj ne obrača preveč na razum, ampak tembolj na srce in voljo teh otrok. Taki otroci posebno radi iščejo pomoči pri Bogu, ker je pri ljudeh največkrat ne najdejo. Marsikateri izmed slaboumnih učencev je na sv. obhajilo bolje pripravljen kot njegovi tovariši na navadni ljudski šoli.« Lepo je bilo slišati, ko je predavatelj, ki že toliko časa kot lajik poučuje veronauk, izjavil, da si dobrega napredka v veronauku pri slaboumnih ne ve drugače razlagati, kot da Bog s svojo milostjo nadomesti to, kar je otroku odrekla narava in da se pri teh preprostih dušah na poseben način uresničujejo besede Gospodove: »Pustite male k meni, ker njihovo je nebeško kraljestvo.« Tudi pri slaboumnih učencih dobi katehet lahko hvaležno polje za svoje vzgojno delovanje.

Pedagoški tečaj, ki je bil namenjen blagru duševno in telesno zaostale mladine, se je seveda bavil tudi z vprašanjem, kako bi bilo mogoče z a - b r a n i t i kar največ bolezni, zlasti duševnih. Otroci so prisiljeni, da hodijo v šolo, torej je šola dolžna, skrbeti tudi za zdravje otrok. Zlasti se mora šola varovati vsega, kar bi otrokom zdravje kvarilo. Vsak vzgojitelj lahko veliko stori za zdravje svojih učencev, če jih prilično opozarja na primerna zdravstvena navodila, če otrok ne preobklada z napornim delom, če pazi na to, kako otroci sede, če varuje njihove oči, če skrbi za to, da imajo otroci primeren odmor in jim omogoči potrebno bivanje na prostem. Pretiravanja se je seveda tudi v tem oziru treba ogibati, da se otroci vsled premalenkosti zdravstvenih navodil ne pomehkužijo in da se nezmerno ne udajajo športom, kot se godi po nekaterih angleških in

ameriških šolah, ki tako negujejo razne športe, da se zdi, kot bi učenci ne hodili več v šolo zato, da se uče, marveč zato, da se vadijo vsak v svojem športu.

Predvsem pa je vzgojitelj dolžan, da z vsemi močmi odvrča od mladine to, kar je navadno vzrok živčnim in torej tudi duševnim boleznim. Zdravniki in pedagogi so v Monakovem povdarjali, da največ duševnih bolezni zakrivi alkoholizem, nečistost, sploh neredno uživanje. Tako je rekel bivši vseučiliški profesor pedagogike, dvorni svetnik Willmann: »Če bi mogli pri vseh duševno bolnih učencih zasledovati vzroke njihove bolezni, bi prav mnogokrat prišli do krajev, ki služijo grehu, in do uma-zanega slovstva, ki tira ljudi na take kraje.« Psihiater dr. Specht in šolski zdravnik dr. Weigl sta izjavila, da najuspešneje dela proti fizičnim boleznim, kdor dela proti nravni podivjanosti mladine in kdor mladino uči pre-magovati samega sebe.

(Dalje)



Čuvaj nedolžnost mladine!

(Dalje.)

Po mestih, pri gospodi, pa tudi drugod, je prišlo že kar v navado, da bašejo in krmijo nežne otroke z mesnino dan na dan. Razkošna hrana in sploh jedila, ki imajo mnogo beljakovine, pač ni za mladino, ter je brez dvojbe škodljiva v seksualno-higijeničnem oziru. Marsikaj bi bilo treba povedati staršem tudi glede obleke, ki mladino dostikrat mehkuži in draži. Nespametna je navada, da puščajo roditelji otroke dolgo časa pokoncu in jih ne spravijo zgodaj k počitku, še slabše je, če jim dovolijo dolgo časa poležkavati v postelji. Ni malo otrok, ki prav vsled tega za-idejo v najgrše napake in razvade, se popolnoma pomehkužijo in položé na ta način podlago za seksualne nerednosti.

Nimamo namena, da bi na tem mestu opozarjali na vse nevarnosti, ki pospešujejo razbrzdanost mladine v seksualnem oziru. Omenjamo pri ti priliki le še na nevarnost gledišč po mestih. Vsak treznomislec pedagog bo priznal, da je pogostni obisk gledaliških predstav mladini skrajno ne-varen in škodljiv. Tu vidijo otroci marsikaj, kar jim razdraži fantazijo, kar jih zavede v misli in predstave, ki naj bi jim bile dolgo časa še tuje.

Med pomočki, ki naj se svetujejo mladini v boju za najlepšo krepost in čednost, naj se poleg molitve, prejemanja sv. zakramen-tov imenuje tudi delo, redno, vztrajno in stanovitno delo. Mladina naj ne bo nikdar brez dela, naj ima vedno kaj opravila, da se utrdi in okrepi, pa da nima časa misliti na nevarne reči, ki človeka venomer begajo in motijo.

Priložnost in primerno priliko pa ima duhovnik - spovednik v spovednici, da pouči nevedne, ako spozna in vidi, da je potrebno. Tu naj stori svojo dolžnost ter pove, kaj se sme in kaj ne, da otrok spregleda in čuti hudobijo pa nevarnost greha, ter da se tudi za prihodnjost oboroži.

Prav pri otroških spovedih pa nastane velika nevarnost, da se vse vrši površno, v naglici, da je absolviranje bolj mehanično posebno v krajih, kjer prihajajo otroci v obilnem številu k spovedi in se jih primerno ne razdeli. Na ta način se mnogo zanemari, kajti otrok, ki je zašel, bi se zlahka pripeljal nazaj, ako dobi modrega spovednika, ki ni le sodnik, ampak tudi zdravnik: v nasprotnem slučaju pa otrok ostane brezčuten, ne napravi nikakega pravega sklepa, ampak tava v zmedu in temi, dokler popolnoma ne otrpne.

Podobne in enake misli je razvijal tudi »Voditelj« v svojih člankih. Zdelo se nam je potrebno nanje opozoriti, ker je prav to vprašanje eminentne važnosti in ker se množe nevarnosti za mladino. Če otroci zajdejo na opolzko pot nenravnosti, potem je navadno izgubljen ves trud pri njih. Nepokorni so, nepošteni, prepirljivi, lažnivi, kruti, neusmiljeni, nimajo veselja do molitve itd. Zato čuvajmo nedolžnost mladine!

Ker je težko dobiti pravi modus, kako govoriti v ljudski šoli o tej kočljivi tvarini, podamo v sledečem za uporabo točno, ne predolgo razlago po zgledu izvrstnega kateheta Dionizija Würryja,* ki ima bolj obliko cerkvene kateheze, vendar pa bodo v njej našli veroučitelji navod in miglje, kako treba govoriti otrokom o šesti, oziroma o deveti božji zapovedi.

* * *

Šesto in deveto zapoved nam je Bog dal, da bi nas opomnil na dve reči, prvič: Ohrani čistost, ker je najlepša čednost; drugič: Varuj se nečistosti, ker je najgrša pregreha. Obe zapovedi smo postavili skupaj, ker obedve zapovedujeta, da naj bo človek čist in sramežljiv, in ker obedve prepovedujeta to, kar je nečisto in nesramno. Šesta zapoved prepoveduje gledati, govoriti, storiti kaj takega, kar je nečisto, deveta pa prepoveduje nečisto misliti ali poželeti. Šesto in deveto zapoved je Bog dal za vse ljudi, najbolj še za odrasle, pa tudi za mladino. Zapišimo torej najprej na tablo, kaj ti dve zapovedi zapovedujeta, oziroma prepovedujeta. Šesta in deveta zapoved

zapovedujeta čistost,
prepovedujeta nečistost.

Kdo zna ponoviti?

Zdaj pa vprašanje: Kaj pa je čistost, kdo pa je čist? .. Že v rajnu je Bog sam dal razumeti, kaj je čistost in kaj se ne spodobi — (kaj je nečistost). V zgodbah sv. pisma smo se učili: Potem ko sta Adam in Eva jedla sad drevesa, ki ga je bil Bog prepovedal, sta spoznala dobro in hudo; spoznala sta tudi, da nimata obleke. (Prej je nista potrebovala, ker sta bila nedolžna kot dva otročiča in nista nič vedela o hudem.) Bog jima je naredil obleko iz živalskih kož. Hotel jima je reči: Od zdaj zaprejši morata biti oblečena, da ne bodeta nič nagega gledala, kar bi vama vzbujalo hudo poželenje in nečiste strasti.

* Chr. pädag. Blätter Nr. 7 8. 1908.

Otroci! Ako torej brez potrebe nič takega, kar mora biti zakrito, ne gledate, se ne dotikate, o tem ne govorite, — potem imate čednost čistosti. Prašali bode: »Zakaj moramo biti čisti, ali je čistost taka dobrota in lepota?!« Čujte, kaj govori Bog v sv. pismu: »O kako lep je čist rod« . . . (Modrost 4, 1.) To se pravi: Čistega človeka ljubi in spoštuje Bog, pa je tudi v veljavi pri ljudeh. Čist človek je podoben angelom, je torej angel v človeški podobi, tako uče cerkveni očetje O sv. Alojziju pravimo, da je bil angelski mladenič. Zakaj? Ker je tako skrbno čuval sveto nedolžnost, pazil na svoje oči, da ni nikdar videl nič takega, kar mora biti zakrito, ker je bil popolnoma nedolžen, kakor angel. Primerja se čistost tudi beli liliji, ki je torej znak čisto in nedolžno živčih ljudi. Tudi o sv. Alojziju pravi pesem tako lepo:

Prelepa lilija cvete
iz svetega nam raja,
in duh čistosti angelske,
milostno jo obdaja.
Kdo ne pozna cvetlice te,
Alojzija mladeniča,
ki vse kreposti ga krasé,
in Bog ga v raju venča.

Alojzij, ti deviški cvet,
nedolžnost si ohranil,
in dal na zemlji zgled si svet,
ki nas bo greha branil?
Nestalni smo in slabi vsi,
skrbno se v nas oziraj,
otmi nas iz nevarnosti,
s priprošnjo nas podpiraj!

To je lepo, kajneda, ljubi otroci, če se sme reči o kakem človeku, da je čist kot angel. To bi se moralo reči zlasti o vas.

Kar pa ni lepo, kar se ne spodobi, česar se človek sramuje vpričo poštenih ljudi, to je nečistost, nespodobnost, nesramnost. Nekateri otroci potem seveda tudi mislijo, da je prav vse, česar se človek sramuje vpričo poštenih ljudi, nečistost in greh. To pa ni tako. Nečistost ni, kar se imenuje p o t r e b a, ali pa kar se mora storiti. N. pr.: Včasih je kdo bolan, pa ga zdravnik mora preiskati; treba je tudi skrbeti za telesno snažnost. Če se človek umije po telesu dostojno in sramežljivo ter hitro — tukaj ne moremo govoriti o nečistosti.

Kdo je torej nečist, kaj je nečistost?

Odgovor najdemo zopet v sv. pismu. Bog je napravil Adamu in Evi obleko, kakor bi hotel reči: B r e z p o t r e b e ne smeta nagote ne gledati in ne dovoliti, da bi kdo drugi gledal. Ako to storita, sta nečista, imata greh nečistosti.

Kaj je še nečistost? Nečistost je še, kdor bi se z nečisto željo dotikal tega, kar dostojni ljudje pokrivajo z obleko, kdor bi o takih rečeh govoril, kdor bi take pesmi pel, ki vabijo v nečistost. (To prepoveduje šesta zapoved.) Greh je tudi, če bi kdo take reči z veseljem premišljeval, če bi imel želje, take reči videti, slišati, storiti. (To prepoveduje deveta zapoved.)

Bogu je zoperu vsak greh, zlasti pa greh nečistosti, ki je tako grd, da se po besedah sv. pisma med kristjani naj še niti ne imenuje ne.

(Dalje.)



Katehet in njegovo delovanje na slovenskih ljudskih šolah.

Predaval katehet in spiritual Ign. Nadrah o priliki hrvatsko-slovenskega pedagoško-katehetskega tečaja v Spljetu. — (Dalje)

Učna tvarina.

Zelo važno vprašanje za kateheta je vprašanje: »Kaj pa naj učim svoje učence?« Splošen odgovor na to vprašanje je dal Jezus Kristus, ko je apostolom ukazal: »Praedicate Evangelium . . . docentes eos servare omnia, quaecumque mandavi vobis.« Sveti evangelij, t. j. krščanski nauk, naj uči katehet, ne pa slovnice ali naravoslovja in drugih posvetnih reči. Uči naj omnia ex Evangelio. Kako je razumeti ta »omnia«, je pojasnil naš Odrešenik, ko je rekel apostolom: »Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo.« (Jan. 16, 12.) Katehet naj torej uči ex omnibus ea, quae possunt portare. Mora se torej ozirati na starost in nadarjenost svojih učencev, na kraj, kjer uči, pa tudi na čas, ki mu je določen za poučevanje in še na druge okolnosti. Z ozirom na besede sv. Pavla (Hebr. 11, 6.): »Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, et inquirentibus se remunerator sit,« mora predvsem gledati, da se seznanijo njegovi učenci s temeljnimi resnicami krščanske vere.

Z ozirom na ta splošna pravila določuje cerkvena oblast katehetom, kaj naj uče svoje učence. Toda učenci vseh šol nimajo istih zmožnosti in v vsaki šoli so drugačne razmere. Zato more določiti cerkvena oblast za eno leto le toliko tvarine, in take tvarine, ki jo katehet lahko predela v normalnih razmerah z učenci, ki so srednje nadarjeni. Katehetova naloga pa je, da glede na zmožnosti svojih učencev in glede na razmere, v katerih žive, to tvarino pomnoži ali pa okrajša. Izdelujejo se tudi podrobni učni načrti, v katerih je tvarina enega leta razdeljena tudi na posamezne ure. Ti podrobni načrti so posebno koristni za začetnike, ki še nimajo nobene skušnje. Ne smejo pa biti obvezni, ampak naj služijo katehetu za pripomoček, da lažje napravi za svoje učence podrobni načrt, po katerem jih bo poučeval. Katehet bi pa moral biti zavezan, napraviti tak načrt za svojo šolo. Če ne napravi načrta, bo podoben onemu evangelijskemu možu qui coepit turrim aedificare et non potuit consummare.

Za slovenske šole ni skupnega učnega načrta, ampak vsa škofija ima svoj posebni učni načrt. Za ljubljansko škofijo je stari učni načrt za osemrazredno ljudsko šolo, oziroma za petrazredno ljudsko šolo natisnjen v Zupančičevem pastirstvu, velja pa menda samo še za razrede od incl. petega naprej. Za štirirazrednico je nov načrt zapovedan v knjigi »Synodus dioecesis Labacensis« (Labaci, 1903.), ki ga je že poprej objavil »Ljubljanski škofijski list« (1901, št. VI.).

Razdelitev učne tvarine v osemrazrednici v slovenskih škofijah.

Škofija:	ljubljska		lavantinska		krška		goriška		tržaška	
	Ura	Tvarina	Ura	Tvarina	Ura	Tvarina	Ura	Tvarina	Ura	Tvarina
I.	2 oz. 1	Križ. O Bogu in sv. Trojici. Stvarjenje sveta, angelov, človeka, Greh, kazni, Kajin in Abel. Odraženik in njegova zgodovina do poslanja Sv. Duha. Nekaj molitvic.	2	Apostolska veroizpov. vsak člen najprej analitično (logična analiza) in potem sintetično. Zgodbe iz življenja Jezusa. Nekaj molitvic.	2	Kakor v ljublj. škofiji, samo bolj obširno. Vmes je vpleteno nekaj iz poglavja katekizma. Več molitvic.	2	Kakor v ljubljanski škofiji.	1	Kakor v ljubljanski. Poleg tega še nekaj malega o molitvi, zapovedih, zakramentih in štirih poslednjih rečeh. (Brez knjige.)
II.	2 oz. 1	Ponavljjanje tvarine I. r. loco conventienti. Najvažnejše iz vseh 5. poglavij Mal. katekizma na podlagi zgodb. Molitvice.	2	Zgodbe stare zaveze. Pono ve se zgodbe nove zaveze. Iz Malega katekizma 1. poglavje. Molitvice.	2	Izpopolnitev tvarine I. razreda. Zgodbe stare zaveze. Molitvice.	2	Zgodbe sv. pisma stare in nove zaveze brez knjige. Razlaga apost. veroizpovedi, božjih in cerkv. zapovedi, 7 zakr. o resnici po Mal. katekizmu. — Molitve.	2	Vprašanja Malega katekizma brez zvezdic na podlagi primernih svetopis. zgodb. Molitvice. (Mali katekizem.)
III.	2	Ves Srednji katekizem. Zgodbe samo tiste, ki so potrebne za pojasnjevanje katek. tvarine. Liturgika v zvezi s cerkv. letom in katekizmom Molitvice.	2	Najvažnejše iz vseh 5 poglavij Srednjega katekizma na podlagi zgodb svetega pisma. Najvažnejše iz liturgike. Molitve.	2	Zgodbe sv. pisma nove zaveze. 1. poglavje katekizma; iz 2., 3., 4. in 5. poglavja le nekaj malega. Molitve.	2	Katekizem: 1., 2. in 3. poglavje, zakrament svete pokore. Zgodbe stare zaveze do razdelitve kraljestva; nove zaveze do dejanja apostolov (prosto). — Molitve.	2	Vsa vprašanja Malega katekizma na podlagi zgodb. — Molitvice. (Mali katekizem.)
IV	2.	Ponovitev in dopolnitev iz katekizma. Najvažnejše iz liturgike. Zgodbe sv. pisma stare in nove zaveze. Molitvice.	2	Vseh 5 poglavij Srednjega katekizma na podlagi zgodb sv. pisma.	2	3. poglavje katekizma; iz 5. poglavja o kršč. pravičnosti in o grehu; iz 4. o milosti in splošno o zakramentih; posebej o zakramentu sv. pokore; 2. poglavje; štiri poslednje reči. Molitve	2	Katekizem: 4. in 5. poglavje. Zgodbe stare zaveze od razdelitve kraljestva do konca; nove zaveze: dejanja apostolov (z lastno besedo). — Molitve.	2	Vprašanja Velikega katekizma brez zvezdic. Od zgodb sv. pisma nekatere, posebno iz stare zaveze v zvezi s katekizmom. — Molitvice — (Vel. katekizem, Schusterjeve zgodbe.)

V.	2	Kakor v IV. razredu, samo bolj obširno. Listi in evangeliji.	2	Ponavljjanje katekizma. Liturgika.	2	Kratka ponovitev tvarine III. in IV. razreda. Natančno, kar je ostalo od katekizma v III. in IV. razredu. Molitve.	2	Vse kakor v III. razredu; bolj obširno, zgodbe dobesedno. — Molitve.	2	Vprašanja Velikega katekizma brez zvezdic in z eno zvezdico. V zvezi s katekizmom nekatere bibl. zgodbe, posebno nove zaveze. — (Knjigi kakor v IV. razredu.)
VI.	1 oz. 2	Ves katekizem in vse zgodbe sv. pisma.	2	Dogmatika, t. j. 1. in 4. poglavje katekizma in o posl. rečeh. Moralni nauki se ponove iz IV. r. in liturgika iz V. r.	mešč.	Ponavljjanje katekizma, natančno IV. in V. poglavje Ponavljjanje zgodb sv. pisma	2	Ponavljjanje katekizma, natančno IV. in V. poglavje Ponavljjanje zgodb sv. pisma	2	Vsa vprašanja Vel. katekizma. — Ob primerni priliki nekaj zgodb iz sv. pisma. Nekaj naukov iz liturgike, pos. o sveti maši. (Knjigi kakor v IV. razr. in Catechismo del culto cattolico)
VII.	1 oz. 2	1. in 2. poglavje katekizma in o zakr. svete Telesa. Cerkevna zgodovina.	2	Morala, t. j. 2., 3. in 5. poglavje. — Ponovi se dogmatika in liturgika.	mešč.	Ponavljjanje katekizma, posamezno I., II. pogl. in o zakramentu sv. pokore. Ponavljjanje svetopisemskih zgodb. — Kratka liturgika.	2	Ponavljjanje katekizma, posamezno III., IV. in V. pogl. Zgodbe katol. cerkve z ozirom na Ogledj in Gorico.	2	Natančno verski nauki, npr. nauki bolj poveršni. — Cerkv. leto in prazniki, obredi sv. zakrament. Če dopuščajo okoliščine, ned. evangeliji. — (Knjige kakor v VI. razredu.)
VIII.	1 oz. 2	3., 4. in 5. poglavje katekizma. Liturgika.	2	Biblična in cerkevna zgodovina. — Dogmatika, morala in liturgika se ponavljja.	mešč.	Ponavljjanje katekizma, posamezno III., IV. in V. pogl. Zgodbe katol. cerkve z ozirom na Ogledj in Gorico.	2	Ponavljjanje katekizma, posamezno III., IV. in V. pogl. Zgodbe katol. cerkve z ozirom na Ogledj in Gorico.	2	Ponovitev tvarine vseh nižjih razredov. — Ko se bo dobila primerna knjiga (italij.) za cerkv. zgod. bo načrt za VIII. r. tale: Tvarina VII. r. in kratka cerkv. zgodovina. — Nekaj apoloije.
					2 II. od V. r. ali VI. r.					

Že dalj časa sestavljajo ljubljanski katehetje podrobni učni načrt. Za poskušnjo so že vpeljali v ljubljanskih ljudskih šolah tak načrt, letos (1908) pa so ta načrt pri sestankih »Društva slovenskih katehetov« nekoliko modificirali in sestavili podrobni učni načrt za osemrazrednico, ki pa še ni objavljen. Sestavil se bo podrobni učni načrt tudi za vse druge kategorije ljudskih šol.

Za lavantinsko škofijo je učni načrt objavljen v ondotnem cerkvenem uradnem listu z l. 1899. Ima obširno razdelitev tvarine za osemrazrednico, potem pa pove, kako naj se razdeli tvarina na enorazrednici, dvorazrednici itd. Od ljubljanskega se ta načrt odlikuje s tem, da manj obremenjuje spomin in zahteva, da naj se ad verbum uče na pamet samo dogme.

Krška škofija rabi učni načrt litomeriške škofije (Leitmeritz) z leta 1905. P. Rudolf Franz, katehet v Reichenbergu, je ta učni načrt razdrobil na posamezne ure in to svojo razdelitev izdal v posebni knjižici, ki je vodilo celovškim bogoslovcem.

Za goriško nadškofijo je objavljen učni načrt v ondotnem cerkvenem listu leta 1890. Ta načrt ima razdeljeno tvarino na šest šolskih let; katehet se mora torej ozirati na to, katero leto že hodijo v šolo njegovi katehumeni, in učiti tvarino, ki je odločena za to leto. Za meščanske šole je poseben učni načrt.

Tržaška škofija ima učni načrt iz leta 1900. Tvarina je razdeljena strogo ciklično na podlagi katekizma. Poleg tega, da je za vsak razred razdeljena v štiri četrtinke, je za prvih pet razredov razdrobljena tudi na posamezne ure šolskega leta. — Za šole v Trstu je ta načrt oblatoričen, katehetom zunaj Trsta pa služi kot navodilo (di norma direttiva), kako naj se razdeli učna tvarina. — Sedaj nameravajo izdati nov, spremenjen učni načrt.

Za nižje razrede je v slovenskih škofijah tvarina razdeljena večinoma ciklično ali koncentrično, v višjih razredih pa progresivno. V načrtu, ki ga rabijo v krški škofiji, pa je že incl. od drugega razreda naprej progresivna razdelitev, v goriški od tretjega razreda dalje. Sestavi sem učne načrte osemrazrednice vseh slovenskih škofij kratko na tabeli, da se morejo primerjati drug z drugim. (Glej str. 252 in 253.)

V višjih razredih je utemeljena progresivna razdelitev, da se morejo učenci v posamezne resnice in predmete bolj uglobiti. V nižjih razredih pa mi ne dopade ne strogo progresivna, ne strogo ciklična razdelitev. Če se katekizmova tvarina razdeli strogo progresivno na drugi, tretji, četrti in peti razred, tisti učenci, ki zastanejo v tretjem razredu, ali tudi v četrtem, nikdar ne bodo slišali vsega krščanskega nauka. Če je tvarina razdeljena strogo ciklično, je je preveč in ves nauk je preveč površen. Po mojem mnenju bi bilo najbolje, da bi bila razdelitev tvarine nekako ciklično-progresivna. V drugem razredu naj bi se obdelale najvažnejše reči vseh petih poglavij. V tretjem in četrtem razredu pa naj bi se ponovila

vsa tvarina prejšnjega leta, natanko pa naj bi se obdelala samo polovica katekizma, n. pr. eno leto dogmatika, drugo morala, in sicer v tretjem in četrtem isto leto ista tvarina, da bi se tudi repetentje, ki ostanejo dve leti v tretjem razredu, seznanili z vso katekizmovno vsebino. V petem razredu bi se potem brez težave ponovil celi katekizem in poleg njega še biblična zgodovina ali pa liturgika.

Ker se dandanes ljudje vedno selijo s kraja v kraj, bi bilo zelo koristno, ko bi vse slovenske škofije imele isti učni načrt. Tako bi mogli otroci nadaljevati v drugi šoli, kar so se začeli učiti v eni šoli.

Nadzorniki.

Ko so apostoli ustanavljali cerkev, so v vsakem večjem kraju postavili škofa. Imenovali so ga *ἐπίσκοπος*, to je nadzornik. Že iz tega vidimo, kako važno se jim je zdelo to, da je bil nauk in življenje kristjanov pod strogim nadzorstvom. V tem stanu, v katerem je človeštvo po izvirnem grehu, je nadzorstvo potrebno v vsaki družbi. Tudi država ga ima.

Krščanski nauk je v avstrijskih šolah pod dvojnim nadzorstvom, državnim in cerkvenim. Po državnih postavah smejo kateheta nadzorovati ne samo državni nadzorniki, ampak po določilu novega šolskega učnega reda celo nadučitelj. Proti državnemu nadzorstvu krščanskega nauka moramo seveda odločno protestirati. Cerkveno nadzorstvo pa je potrebno in koristno.

Cerkveni nadzornik ima dvojno nalogo: prepričati se mora, če katehet vestno izvršuje svojo dolžnost, pa poučiti mora kateheta, katerih napak se mora varovati in kako naj sploh uči. In prav na to zadnjo dolžnost, da mora biti nadzornik tudi instruktor tistih, ki jih nadzoruje, bi se morala polagati posebna važnost. Večinoma so kateheti potrebni pouka. Kdo pa jih bo opozoril na njihove napake, če tega ne bo storil nadzornik? Iz tega sledi, da bodo dobri nadzorniki le tisti, ki imajo popolno teoretično izobrazbo v tej stroki in obenem za seboj bogato skušnjo iz večletnega izvrstnega delovanja v šoli.

Po slovenskih škofijah so redni nadzorniki krščanskega nauka dekani. Na Kranjskem je samo za ljubljanske mestne ljudske šole poseben od škofa imenovan nadzornik krščanskega nauka.

Da se pri nastavljanju dekanov ne poprašuje posebno po tem, če bodo sposobni tudi za nadzornike krščanskega nauka, je znano. Tudi ni mogoče dobiti vselej mož, ki bi bili sposobni za vse. Ali bi se ne dalo storiti tako, da bi se v vsakem dekanatu nadzorovanje šol poverilo duhovniku, ki je v dekanatu za to najbolj sposoben? Ta duhovnik bi bil pomožni organ dekanov, kakor so n. pr. okrajni šolski nadzorniki podrejeni okrajnemu glavarju.

Želeti je tudi, da bi vsaka škofija imela škofijskega nadzornika, ki naj bi poleg nadzorovanja vodil vse katehetske zadeve.

Katehetsko društvo in conferentiae sodalitatis ss. Cordis Jesu.

Leta 1907 se je na počitnicah v Ljubljani ustanovilo »Društvo slovenskih katehetov«. Koj tedaj, ko je bil ustanovni shod, je bilo nekaj prav izvrstnih poučnih predavanj in dva nastopa z učenci drugega oziroma četrtega razreda. Udeležba je bila zelo obilna. Med letom pa je priredilo društvo vsako prvo sredo v mesecu v Ljubljani katehetski sestanek. Pri teh sestankih se je marsikaj koristnega razpravljalo in sklenilo. Društvo tudi izdaja v zvezi s katoliškim učiteljskim društvom »Slomškovo zvezo« list, ki izhaja enkrat na mesec in se imenuje »Slovenski učitelj«. Društvo ima 355 ustanovnih in rednih članov, list pa okrog 800 naročnikov. Udnina znaša 2 K, naročnina pa 4 K na leto.

Društvo je bilo zelo potrebno, pa žal ne najde tistega zanimanja, ki bi ga zaslužilo. Slovenska duhovščina je z delom preobložena; v cerkvi se delo vedno bolj množi, zunaj cerkve pa se bujno razvita socialna organizacija, kateri je in mora biti duhovnik duša. Tudi v šoli delujejo slovenski duhovniki z veliko marljivostjo, pa bi se storilo še več, ko bi drugega dela ne bilo toliko.

»Društvo slovenskih katehetov« je osnovano za vse slovenske dežele, in želeti bi bilo, da bi bila vsa slovenska duhovščina združena v tem društvu. Vsaka škofija, kjer prebivajo Slovenci, naj bi imela podružnico tega društva. Za goriško nadškofijo so pravila za tako podružnico že potrjena, a ustanovila se še ni. V lavantinski škofiji se je snovalo »Društvo dušnih pastirjev in katehetov«, pa cerkvena oblast ni potrdila predloženih pravil in tako je društvo umrlo pred porodom. V krški škofiji imajo svoje katehetsko društvo, ki se imenuje »Slovensko katehetsko društvo za Koroško«, s sedežem v Št. Jakobu v Rožu. Ustanovljeno je bilo 3. aprila leta 1907.

V ljubljanski škofiji se vrši v prosep krščanskega nauka še nekaj posnemanja vrednega. Imamo namreč v škofiji duhovsko društvo »Sodalitas ss. Cordis Jesu«. To društvo je razdeljeno po dekanijah v manjša društva, ki imajo navadno vsak mesec svoje sestanke. Pri teh sestankih se obravnava tudi katehetskina tvarina, in v nekaterih dekanijah so se ob priliki teh sestankov priredili tudi nastopi (hospitacije) v šoli. Marsikak duhovnik pri takih hospitacijah prvič v življenju vidi, kako kdo drugi katehizira.

Tržaški katehetje imajo po enkrat na mesec svoje sestanke v škofijski palači, kar izdatno podpira njihovo delovanje. (Dalje.)

:: Katehetski vestnik. ::

Katehetsko gibanje.

Poročilo o občnem zboru »Društva slovenskih katehetov« je radi obilnega gradiva izostalo. Pride prihodnjič.

St. Jakob v Rožu (Koroško). Sestanek katehetskega društva dne 9. oktobra t. l., prvi v II. društvenem letu, je bil dobro obiskan. Po pozdravu predsednika č. g. župnika M. Ražuna, je predaval g. Ivan Žel o »namenu kateheze sploh in z ozirom na današnje čase«. V prvem delu svojega referata povdarja, da je dolžnost katehetova, vzgajati mladino k pravemu, krščanskemu življenju, slonečemu na globokem verskem prepričanju. Zato mora poučevati in vzgajati, prerojevati mora — po nauku sv. Pavla (Gal. 4. 19) — otroke, dokler se ne upodobijo v njih Kristus. Ozirati pa se mora katehet posebej še na razmere, v katerih živimo. Duh sedanjega časa vodi preveč v posvetnost. Mnogim manjka vsled tega živega verskega prepričanja, manjka ožjega stika s Kristusovo cerkvijo. Zato moramo krščanstvo otroku zopet približati ter ga prepričati, da je Bog zares njegov dobri Oče, Kristus njegov Zveličar, Cerkev njegova najboljša mati in da mu je vsak človek brat v Kristusu. — Drugi predavatelj je bil predsednik Ražun. Njegov referat: »Učna snov kršč. nauka v ljudski šoli«, je bil v ozki zvezi s prvim. Praktična in teoretična katehetika se pritožuje, da vsled preobilnega učiva ne more doseči svojega namena, ki ni le poučevanje, ampak v prvi vrsti vzgoja otrok. Zato je treba učno snov zmanjšati, kar je gospod predavatelj zadostno dokazal. Kako naj bi se to izvedlo, hoče pokazati v drugem delu svojega predavanja. — Obema referatoma je sledila dokaj živahna debata. Dal Bog, da bi začeto delo dobro napredovalo ter da bi pristopilo z ozirom na veliko potrebo tega društva večje število udov; sedaj jih šteje 29. — Ivan Žel tajnik.

Rendelek. Ogrska prestolnica je tudi ljudskošolske veroučitelje spravila v nekak okvir, v katerem so jim določene pravice in dolžnosti. Določila se jim je

službena pragmatika, ki bo donesla red, pa tudi blagoslov med katehete in njihovo delovanje. Dasi smo nasprotni ozkosrčnemu, birokraškemu nastopanju v naših vrstah, v vrstah katoliških vzgojiteljev, ki vzbujajo sum, kakor da katehetje ne umevajo svojega vzvišenega zvanja, kateremu so se posvetili iz ljubezni in poklica, — vendar odobravamo, da je pri toliki množini katehetov, kakor jih je treba v velikem mestu, kolikortoliko potrebno, da se vse katehetske zadeve uredijo enotno, pravično, pod nadzorstvom poklicanih, uglednih šolnikov. V Budimpešti so se katehetom uredile in prisodile primerne, stanu dostojne plače, pa se jim je lahko določila tudi službena pragmatika, ki ne bo ostala brez ugodnih posledic, dasi bo marsikaj ostalo le na papirju.

»Rendelek«, t. j. službena pragmatika za katehete v Budimpešti, določuje najpoprej, da se ima v imenu ogrskega primasa izbrati »šef« katehetov, ki ima službo nadzornika, ki ima besedo pri nastavljanju veroučiteljev ter jim preskrbuje nagrade. Mesto Budimpešta je imelo v postavki za veroučitelje do zadnjih časov 185.000 K, odslej se je ta znesek zvišal na 225.000 K.

Šef mora skrbeti za nadomeščanje obolelih katehetov: v ta namen so nastavljeni trije trajni suplenti. — Kdor ima kako pritožbo zoper tega ali onega kateheta, se mora oglasiti pri šefu, ki zastopa katehete tudi pri mestnem učnem odseku. Istotako predlaga tudi prestave in nadzira, kjer je potrebno.

Stanovanje si izbirajo katehetje svojevoljno. Želi se pa, da bivajo v takozvani katehetski hiši — ustanova za katehete, ki imajo obenem nadzorstvo deškega konvikta — ali pa v župniščih, oziroma samostanih.

Med šolskim letom katehetje ne smejo zapustiti mesta. Ako hoče kdo več, nego tri dni dopusta, se mora oglasiti pri škofijstvu.

Vsako leto so zaukazane štiri katehetske konference, obligatne

za vse veroučitelje; od vsake župnijske cerkve mora biti navzoč vsaj po en zastopnik. Odsotnost se mora opravičiti. Stalni katehetje so dolžni prevzeti na teden do 24 učnih ur, župnijski duhovni pomočniki poučujejo navadno po 10 ur. Stranska opravila so stalnim katehetom prepovedana, četudi bi bila zastonjska.

Neka posebnost so javne poskušnje ob sklepu šolskega leta, pri katerih se otrokom dele razna priznanja. Stroške pokrijejo farne blagaine.

Navodilo priporoča katehetom ljubezen do otrok, združeno z resnobo pravega pedagoga. Telesno strahovanje je brez izjeme prepovedano, ker ni primerno vzgojno sredstvo in je nezdravljivo z duhovsko in katehetsko službo.

Marsikaj dobrega ima to službeno navodilo. Ker je prvo te vrste, je bilo najbrž kolikortoliko ustvarjeno vsled potrebe.

Convegno catechistico. Shod italijanskih katehetov je bil napovedan za mesec november po sledečem sporedu:

1. Kako urediti verski pouk v Rimu in v okolici?
2. Delovanje bratovščine za pouk krščanskega nauka v družinah, v šoli in v župniji.
3. Priprava duhovnikov in lajkov za poučevanje veronauka.
4. Potreba učne metode.
5. Višje šole za katekiste.
6. Učna knjiga za veronauk.
7. Verske šole za dijake na gimnazijah in realkah.



Drobtine.

Duhovi se ločijo. Značilna je bila nadomestna volitev učiteljskega zastopnika za mestni šolski svet v Ljubljani dne 15. oktobra. Polnoštevilno se je zbralo učiteljstvo na volišče, kjer so si stali nasproti trije kandidati: G. Karol Simon, ugledni član »Slomškove zveze« ter zastupnik »Slovenskega Naroda« gg. Kecelj in Črnagoj.

Kar ni nikdo pričakoval, se je zgodilo. Nastop opozicije proti dozdanjemu vodivnemu krogu je presenetil. G. Simon je dobil 19, g. Črnagoj 22, g. Kecelj 14 glasov. Pri ožji volitvi so se seveda nasprotniki »Sl. zveze« strnili.

Konstatujemo pa pomenljivo dejstvo, da se je zlomila poveljujoča moč znane oligarhije med ljubljanskim učiteljstvom. Tisti, ki jim je »Slomškova zveza« trin v peti, so se morali prepričati, da je minila doba, ko se krščansko misleči tovariši in tovarišice niso upali na dan.

Mi gojimo le srčno željo, da bi se četa krščanskega učiteljstva v Ljubljani dosledno krepila in množila. Pokažimo, da smo člani »Sl. zveze« ne le vneti pedagogi in zgledni učitelji, temveč skušajmo svoje nasprotnike v vsem nadkriljevati. Čvekarije ter plitvo in brezkrizno besedovanje prepustimo nasprotnikom, ki bodo morali sčasom izpregledati, da so na napačnem tiru. Zastopniki svobodne šole in protivniki na

verskem temelju sloneče vzgoje med našim narodom nimajo zaslonbe; slovensko ljudstvo jih ne mara!

Prošnja za pomožno šolo. »Društvo slovenskih katehetov« je ob zborovanju dne 7. oktobra sklenilo poslati primerno resolucijo c. kr. dež. šol. svetu v Ljubljani.

Spomenica, ki se je v ta namen odposlala, se glasi:

Po mnogih deželah, kjer krščanska ljubezen izvršuje čin resničnega človekeljubja tudi na šolskem polju, so že ustanovljene takozvane pomožne šole za duševno zaostale otroke. Tudi taki reveži naj dobe izobrazbo, do katere se morejo povzpeti.

V Monakovem je ondotno društvo za krščansko vzgojeslovje priredilo minulo poletje desetdnevni tečaj za zdravilno pedagogiko in za pomožne šole. — Vzpodbujeni po tej prireditvi ter oziraje se na dejstvo, da je tudi po ljubljanskih šolah dosti mladine duševno zaostale, ki zavira splošni napredek v posameznih razredih, — je sklenilo »Društvo slovenskih katehetov« predlagati p. t. c. kr. deželnemu šolskemu svetu sledečo resolucijo:

Visoki c. kr. deželni šolski svet naj ukrene vse potrebno, da se osnuje tudi v Ljubljani pomožni razred za duševno zaostale otroke, ki naj se po-

znejše po potrebi razvije do celotnega zavoda.

Pomožna šola naj bi bila dostopna tudi duševno nerazvitim otrokom z dežele.

V Ljubljani, 7. oktobra 1908.

Za »Društvo slovenskih katehetov«:

A. Kržič, t. č. predsednik.

A. Čadež, t. č. tajnik.

Odkritje spomenika Štefanu Primožiču se je vršilo 29. oktobra ob najlepšem vremenu. Po sv. maši se je učitelstvo zbralo ob grobu rajnega tovariša. Zbor je zapel ganljivo nagrobnico, nato je stopil k grobu g. nadučitelja I. Slapšak in govoril pesniško-vznešeno pokojnemu tovarišu v slovo. Vsi so bili do solz ginjeni. Odkril je spomenik tovarišu g. Ivan Štrukelj. K slovesnosti je prihitel tudi g. nadučitelj Jeglič iz Ljubljane. Žal, da tovarišev-učiteljev iz bližnje okolice ni bilo toliko, kakor smo pričakovali. Kolegi iz Lašč (razen g. Finka) in iz Ribnice so se odlikovali s svojo odsotnostjo. Poznalo se je, da je spomenik odkrila »Slomškova zveza«. Gospodje toliko govore o kolegalnosti, pa je najmanj kažejo nasproti — svojemu stanu. Drugim tovarišem pa — čast in hvala lepa! Spomenik sam je delo g. Čamernika; narejen iz blesketajočega se labradorja, najlepši na dobrepoljskem pokopališču. To je prvi spomenik, ki ga je postavila »Slomškova zveza« in je s tem poravnala dolg hvaležnosti svojemu odborniku.

Prošnja. Program »Slomškove zveze« je v glavnem že načrtan, a treba ga je izdelati na podrobno. Pozivljvam vse cenj. tovariše in tovarišice, ki so zbrani v naši zvezi, naj mi blagovole pismenim potom naznaniti svoje predloge in nasvete; kajti več oči — več vidi, in kolikor glav, toliko tudi misli! Štrukelj.

Stalna razstava učil. Listi učiteljski in pedagoški priporočajo in opisujejo pogostokrat razne starejše in novejše učne pripomočke. Malo je tako zvestih bravev, ki bi vselej skrbno zasledovali, kar se pojavi novega na polju učil, še manj je pa takih šolnikov, ki bi si stvar natančneje ogledali in potem naročili. V mestih, kjer se nahajajo tvrdke, opremljene z vsakojakimi učili, je izbena lahka. Tudi pri nas se je priporočalo, naj bi »Katoliška Bukvarna« oskrbela stalno razstavo učil, kar pa se še najbrže ne bo tako kmalu izvršilo. Navidezno take razstave ne pogrešamo.

Pogreša jo dotični posameznik, ki bi rad kaj naročil, ali ki bi si rad nabavil potrebna učila za svojo šolo, pa ne ve kaj in kako! Takrat pride, pa izprašuje, kaj bi bilo najbolje in najceneje. V takem slučaju bi kaj dobro služila stalna razstava učil.

Omenjamo pri tej priliki, da je z učili za ljudske šole med vsemi šolskimi zavodi na Kranjskem razmeroma najbolj preskrbljena »Prva mestna deška ljudska šola v Ljubljani«. Na tem zavodu obstoji nekaka stalna razstava učil, ki zanjo razna založništva in tvrdke za učila radevolje zastoj, oziroma proti primerni odškodnini, prepuščajo svoje izdelke. Želeti je, da bi se učiteljstvo posluževalo ugodne prilike ter si ogledalo omenjeno razstavo. Zapreke ni nobene, ker so povečem vsi predmeti razpostavljeni po omarah, ali pa obešeni na stenah po mostovžih.

Tudi katehet ima posebni oddelek, kjer so na vpogled najrabnejši zemljevidi, najpotrebnejše biblične in liturgične slike ter druga ponazorila, ki so veroučiteljem na razpolago. Kdor si hoče ogledati — slobodno.

Zveza katoliškega učiteljstva za Avstrijo. Nedavno je pisal načelniku zveze katoliških učiteljskih društev knez Ferdinand Zdenko Lobkovic med drugim te-le pomenljive besede: »Ne da se tajiti: Brez katoliško mislečega, izbornega in dobro organiziranega učiteljstva ni možno, da bi v današnjih dneh imeli vpliv na mladino in družino. Organizacija katoliškega učiteljstva na nepolitiškem temelju je neobhodno potrebna, da se moremo uspešno boriti zoper nasprotnike krščanskega svetovnega naziranja. Organizacija katoliškega učiteljstva prireja politiški terén, ki se bo na njem mogel docela razviti verski, znanstveni, socialni in karitativni moment katolicizma.«

Enako so ocenjevali in vpoštevali vrednost katoliške učiteljske organizacije katoliški shodi po Avstriji in po Nemčiji.

Z ozirom na to nas mora navdajati z veseljem dejstvo, da se nepričakovano bujno razvija katoliška učiteljska organizacija v Avstriji, ki združuje 19 nemških in 6 nenemških učiteljskih društev z okroglo 7000 člani. Zveza je omogočila pristop vsem narodnostim, ker je principiuelno priznala narodno enakopravnost ter se poslužuje nemščine le kot občevalnega jezika.

Organizacija katoliškega učiteljstva je toliko napredovala, da se bo morala povsod vpoštevati. Dolžnost vsakega zavednega katoličana mora biti, da jo podpira s svetom in dejanjem.

Ker je sprejela zveza v svojo sredo tudi nenemška katoliška učiteljska društva, se je čutila potreba, da se v svrhu medsebojnega spoznavanja, ojačenja in nadaljnje agitacije skliče **občni avstrijski učiteljski kongres**. Zveza je sklenila naj bi bila prva taka skupščina meseca julija prih. leta v Gradcu. Zborovanje bi se združilo s »pedagoško katehitičnim tečajem«, ki bi se zanj povabile najveljavnejše kapacitete katoliške pedagogike.

Opozarjamo že zdaj na to prireditvev. Učiteljska in katehetska društva naj imajo v svojem letnem programu tudi to velevažno točko. Na vprašanja in želje odgovarja načelnik Viktor Dürport, vadniški učitelj, Dunaj, I., Hagelg. 12.

Shod dunajskega učiteljstva se je vršil dne 17. oktobra 1908 na Dunaju. Na Nižje Avstrijskem so se vršile deželnozborske volitve; zato je dunajsko učiteljstvo priredilo shod, na katerega so povabili vse krščanskosocialne kandidate, da so jim povedali, kaj pričakuje učiteljstvo od njih v slučaju izvolitve. Zavzeli so se posebno za časovni avanzma, za znižanje službene dobe na 35 let; zahtevali so, da bi se učiteljci ne bilo treba odpovedati službi, če se omoži, da se zviša stanarina, da pridejo učitelji z dežele tudi v I. plačilni razred itd.

Vsi kandidati so obljubili, da se bodo z vso energijo trudili izpolniti upravičene učiteljske zahteve. In pri nas?

Čez 400 kongreganistov je med dunajskim ljudskošolskim učiteljstvom, in sicer več nego 100 učiteljev in čez 300 učiteljic. Kolika razlika med Dunajem in Budimpešto!

Regulacija učiteljskih plač v Vorarlbergu. Po novem zakonu dobijo vorarlberški učitelji te-le dohodke: Temeljna plača za učitelje z zrelostnim izpričevalom 1000 K, po izpitu sposobnosti 1200 K, po dveh letih 1400 K. Za 40% učiteljev je temeljna plača 1700 K. Razen tega pripada še osem trienij po 150 kron. Službena doklada znaša 200 do 800 K, za učiteljice samo 50%. Kdor uživa prosto stanovanje, dobi samo 40% doklade. Učitelji meščanskih šol dobivajo 400 K več. Ravnatelji imajo 600 K doklade, nadučitelji 40 K za vsak razred. Pokojnina se šteje od sposobnostnega izpita.

Judapest se po pravici imenuje ogradska prestolnica, kajti na vsakih 10 prebivalcev prideta dva juda. Krivonosci so zašli tudi v šolstvo. Na ljudskih in srednjih šolah v Budimpešti ni nič manj kot 200 judovskih učiteljev. Ni čuda! Žid je prebrisan in ve, kako se lahko pride do »kšefta«. Ime si da pomazariti, pa ima dostop do vseh služb. L. 1890. je dalo samo v Budimpešti izpremeniti svoje ime 76.623 judov.



† Štefan Primožič.

Priobčil nadučitelj Iv. Štrukelj.

Dne 29. oktobra t. l. je »Sloščkova zveza« odkrila na dobrepoljskem pokopališču nagrobni spomenik rajnemu Štefanu Primožiču.

V trajen spomin temu nadarjenemu in marljivemu učitelju priobčujem njegov življenjepis, kakor si ga je sam spisal v kroniko dobrepoljske šole:

»Glasom dekreta c. kr. deželnega šolskega sveta z dne 3. avgusta 1905., št. 3631, je bil imenovan za nadučitelja na tukajšnji šoli dosedanji vodja gluho-nemnice v Ljubljani, Štefan Primožič. Imenovani je bil rojen v Bistri pri Vrhniki. Dovršil je ljubljansko učiteljske z zrelostnim izpitom dne 1. julija 1887. le-

ta, na kar je postal suplent na c. kr. vladnici v Ljubljani. Na tem mestu je ostal do konca meseca februarja 1888. leta. Kot začasni učitelj je služboval potem na dvorazredni ljudski šoli na Dobrovi pri Ljubljani do konca šolskega leta 1888./89. Začetkom avgusta leta 1889. se je preselil na ljudsko šolo v Postojno. V jeseni istega leta je napravil izpit učne usposobljenosti v Ljubljani, nakar je bil imenovan za stalnega učitelja na 4. učnem mestu. Na tem mestu je ostal do konca šolskega leta 1898./99., bil med tem tudi začasni voditelj na zavodu, na kar se je podal vsled poziva c. kr. deželne vlade za leto dni na Dunaj, da

prouči tamkaj metodiko pouka za gluho-neme. Meseca majnika leta 1900. je na pravil na Dunaju izpit za poučevanje gluhtonemih z odliko in je obiskal v študijske namene razen zavodov na Dunaju še zavode v Št. Politu, Ivančicah, Brnu, Lipniku, Kraljevem Gradcu, Litomericah, Pragi, Budjevicah, Lincu, Celovcu in Gradcu. Dospelši v domovino, se mu je dopust podaljšal in tako je služil na ljubljanski gluhonemnici celih dolgih pet let — kot postojnski učitelj na stalnem dopustu. Na svojo lastno prošnjo z dne 7. junija 1905. je bil imenovan za nadučitelja na tukajšnji šoli. V dopustnem dekretu se nahaja po formalnosti ta zahvala: Bei diesem Anlasse spreche ich Ihnen für die in der Leitung der Taubstummen-Stiftungs-Anstalt betätigte Umsicht und den bewährten Fleiß, sowie für die schönen Unterrichtserfolge, die Sie erzielten, die Anerkennung aus. (Razpis c. kr. dež. vlade z dne 9. avgusta 1905, št. 15.503.) »Bravec, ki to bereš, ne misli, da je to postavljeno le-sem zaradi baharije! Delo, ki sem je imel, ni bilo hvaležno in ni bilo majhno. Bil je skrajni čas, da sem se rešil nehvaležnega dela, ki sem ga pa ljubil.«

Sedaj bi moral poročati o njegovem delovanju v Dobropoljah; toda moje poročilo bi gotovo ne bilo tako zanimivo, kakor so njegove lastne besede, zabeležene v zapisniku I. lokalne učiteljske konference z dne 24. septembra 1907. »Cenjene tovariše in tovarišice prosim, da se izognejo vsega, kar bi moglo kake govornice povzročiti, ki bi mogle škodovati našemu stanovskemu ugledu, bodisi v uradnem poslovanju, ali tudi v zasebnem življenju. Novo imenovane ude učiteljskega zbora presrečno pozdravljam. Želim vsem obilo uspeha v šoli ter se nadejam, da bomo vsi kolegijaino delovali za prosneh naše šole.

Ko začenjamo polnoštevilno zbrani novo šolsko leto, si usojam vsem vam v spomin poklicati fundamentalno pravilo didaktike: Repetitio — mater studiorum. Razvijajte učno gradivo po preizkušeni metodah, pripravljajte se za raditega vestno na pouk, a to, kar ste učili, ponavljajte z otroki vedno in vedno. Zlato pravilo vam bodi vselej: Vsak otrok mora biti, če ne vsako uro, vsaj vsak dan nekaj vprašan. Lene bodele na ta način iztrgali brezdelju, pridne poplačali. Ne prezirajte manj nadarjenih, ali lenih, češ: saj z njim se ne dá nič

opraviti. Tudi drevo ne pade na prvi mahljaj. Ako bode otrok spoznal, da učitelj ne miruje, dokler ga ne pridobi k sodelovanju, se bode kmalu vdal. Prej nepazljiv, bo postal pazljiv, prej malomaren in indiferenten, se bo jel brigati in zanimati za pouk. Otroci so naši najhujši nadzorniki. Po njih zvedo starši vse, kar počne učitelj v šoli. In doma je prvo vprašanje staršev: »Ali so te v šoli kaj vprašali? Se-li imaš kaj učiti?« Kot domače naloge priporočam osobito čitanje in memoriranje, manj pismene naloge. Od otrok moramo zahtevati točnosti in reda. Bodimo torej sami otrokom najlepši zgled točnosti in reda.

Šolsko poslopje je bilo tekom počitnic vse prenovljeno. Prosim, pazite, da ostane čisto in snažno. Uradni spisi naj bodo čedni. Dnevnik naj se po vsakdanji pripravi za naslednji dan naprej spiše.

In sedaj z Bogom za mladino na delo, ki naj nam rodi najobilnejšega uspeha!»

Kaj ne, dragi čitatelj, že iz teh vrstic se vidi, da je bil pokojnik vnet šolnik; isto je razvidno iz člankov, ki jih je pisal svoj čas v »Slovenskega Učitelja«, priča pa to tudi lepo šolsko poslopje, ki se je sezidalo pod njegovim vodstvom v Dobropoljah. Bog nam daj še več takih šolnikov!

K sklepu pristavljam še nagrobni govor, ki ga je govoril o priliki odkritja nagrobnega spomenika naš vrli tovariš nadučitelj Julij Slapšak:

»Človek pojde v svoj dom: prah se povrne v zemljo, odkoder je; duh pa gre nazaj k Bogu, ki ga je dal. (Zgodbe sv. pisma, 662.) Tako se je zgodilo tudi ž njim, ki spi tu doli nevzdravno spanje. Tudi on, rajni nadučitelj dobropoljski, gospod tovariš Štefan Primožič, je šel v svoj dom: tu doli v temni jami, v narcčju matere zemlje, počiva njegovo telo; njegova duša pa je šla nazaj k Bogu, ki jo je ustvaril; povzpela se je v višave, gor nad zvezde; upamo trdno, da se raduje sedaj v svetih nebesih pri neskončno dobrotljivem Bogu. Čez dober mesec bo minilo leto, odkar so prinesle novine prežalostno vest, da je za vedno zaprl trudne oči naš tovariš, da je dne 8. decembra 1907. — na Marijin praznik — umrl gospod nadučitelj Štefan Primožič v bolnici usmiljenih bratov v Kandiji pri Novem mestu.

Kadar se odkrhne s n h a veja, se tolažimo: Tako se je moralo zgoditi, tako

mora biti! Kadar pa zahrešči in se podere hrast, ki bi lahko še leta in leta kljuboval življenjskim nezgodam in neprilikam, pa nas to pretrese, potare.

Ko je šel rajni Štefan v svoj dom, se ni odkrhnila suha veja; o, zahreščal in zaječal je hrast! Padel je mož v najlepši meški dobi, star komaj še-le 41 let; takrat je bil iztrgan od toplega domačega ognjišča, iztrgan iz rok blage soproge v najlepšem življenju; sredi dela in življenja je prominul vodnik dobrepoljske šole, odbornik lepo razvijajoče se krščanske učiteljske organizacije, »Slovenske zveze«, ter njen duševni podpornik, v katerega smo stavili toliko nad in upov; umrl je takrat soprog, brat, sorodnik, naš znanec, tovariš in prijatelj, iznenada, da smo se komaj prav zavedli, ko smo brali prežalostno vest.

Pretresla in potrla nas je torej novica o njegovi smrti in zdrsnila nam je solza žalosti po licih. Zaplakali smo tedaj njegovi tovariši in prijatelji; zaplakali so njegovi sorodniki, zaplakalo je vse čuteče dobrepoljsko ljudstvo in šolska mladina.

In sešli smo se takrat ter spremili blagega pokojnika na to božjo njivo

dobrepoljsko, dne 11. decembra lanskega leta. Danes pa smo se zopet zbrali ob njegovem grobu, da mu odkrijemo spomenik, ki naj živo priča, kako drag nam je bil pokojni tovariš, kako smo ga spoštovali in ljubili vsi. Duša nam je žalostna, ko se spominjamo nanj, ki spi tu doli nevzdradno spanje v prezgodnji jami. Toda ne žalujmo več! Človek pojde v svoj dom, govori sveti Duh. Prah se povrne v zemljo, odkoder je, duh pa gre nazaj k Bogu, ki ga je dal. Glejte: v svoj dom je šel rajni Primožič, domov je šel. — Nad zvezdami je njegov dom. Njegova duša je šla k Očetu, Stvarniku svojemu, kjer uživa večno srečo! Zato pa ne plakajmo, ne žalujmo več! Doma je torej zdaj naš tovariš: Njegovo telo počiva mirno v tilhem domu na božji njivi dobrepoljski, v tem skitem kotičku mile slovenske domovine; njegova duša pa biva vrh neba in se sveti kot jasna zvezda na jasnem nebu. Saj je sam Bog rekel: »Kdor poučuje uboge v pravičnosti, se bode svetil kakor zvezda na nebu.«

Uživaj, dragi tovariš, večno plačilo! Počivaj v miru! Slava Tvojemu spominu!



Šolske vesti.

† **Danilo Fajgelj.** Dne 8. oktobra t. l. je umrl v Gorici bolj kot glasbenik kakor pa kot učitelj znani Danilo Fajgelj. Rodil se je v Idriji dne 19. novembra 1840. leta. V letih 1855 do 1857 je obiskoval tamošnjo pripravnico, potem pa kot učitelj služboval v Bučki, na Trati in v Zalem logu na Kranjskem ter v Tolminu in na Srpenici na Goriškem. Zadnja leta je preživel vpokojen v Gorici, kjer je opravljal službo organista v župni cerkvi sv. Ignacija. Bil je izredno plodovit glasbenik, kajti ni je skoraj glasbene zbirke, kjer bi ne našli njegovega imena. Orgle so bile njegov inštrument, te je umel kakor malokdo; najlepše njegove skladbe so za orgle. Upati je, da bo tudi po njegovi smrti še marsikatera njegova skladba zagledala beli dan.

Smrtna kosa. V ljubljanskem uršulinskem samostanu je umrla M. Serafina Pleničar, rodom iz Tržiča. Pokojnica je bila marljiva učiteljica ter glasbe-

no vrlo nadarjena. Dosegla je 58 let redcnega življenja.

Na lastno prošnjo vpokojen je stalni učitelj g. Tomaž Gralh na Ponikvi. Začasno je vpokojena učiteljica v Hrastniku gdč. Albina Popp. Na lastno prošnjo je umirovljen g. Jakob Sket, profesor na državni gimnaziji v Celovcu. V stalen pokoj sta stopili učiteljici gdč. Franja Verne v Kamniku in gdč. Suzana Baloh v Ihanu.

Odlikovanje. Cesar je podelil slavistu profesorju Jagiću na Dunaju ob priliki njegovega vpokojenja dedno avstrijsko plemstvo.

Ponavljajna šola. O tej kategoriji naše ljudske šole se je že mnogo pisalo in kritikovalo. Posebno učiteljem je trn v peti! Kakor vsa naša ljudskošolska uprava, tako je tudi ta premalo praktička! Potrebuje korenite reforme! Veseli nas, da se zanjo zavzemajo tudi na višem mestu. Gospod nadzornik Stiasny prireja 22 učnih slik, ki se bodo

poskusile praktiško v hospitacijah ponavljavne šole. Prva taka hospitacija je že bila 15. oktobra, a druge se više v teh dveh mesecih. Zbirka teh učnih slik se izda, kakor tudi »Zbirka spisovnih nalog učencev ponavljavne šole« in pa »Zbirka uporabnih računskih nalog za ponavljavne šole«. Tudi na okrajni učiteljski konferenci za litijski in krški okraj bo letos razgovor o ponavljavni šoli. Pedagoško društvo v Krškem pa izda »Praktiško uporabo oblikoslovja v vsakdanjem življenju«, ki bo pred vsem namenjena našim ponavljavcem.

Nova slovenska učna knjiga za višje gimnazije. Naučno ministrstvo je dalo predaprobacijo učni knjigi »Aritmetika in algebra za višje gimnazije«, ki jo je spisal prof. B. Matek v Mariboru.

Učiteljske izpremembe. (Kranjsko:)
Za provizorično učiteljico v Šmihelu-Stopičah je imenovana gđc. Marija Zakrajšek, v Presko je predstavljena gđc. Marija Bitenc, provizorična učiteljica v Št. Vidu. Učiteljica gđc. Marija Palme v Spodnjem Logatcu je dobila dopust in pride na njeno mesto kot suplent absolvirani učiteljski kandidat g. Miroslav Trošt. Pomožni učitelj v Smuki g. Roman Christallnig je nameščen za suplenta v Topli Rebri. Zaradi bolezni je dobila dopust učiteljica gđc. Marija Bernot v Mokronogu in pride na njeno mesto kot suplentinja absolvirana učiteljska kandidatinja gđc. Valentina Vidic. Gđc. Ivana Munda in Otilija Junowicz sta nameščeni kot volonterki na zunanji privatni dekliški šoli pri uršulinkah v Ljubljani. Dosedanji učiteljici v Lichtenthurnovem zavodu gđc. Margareta Cunderč in sestra Kristina Beguš sta izstopili iz te službe in sta vstopili na njuno mesto gđc. Josipina Rakovec in Frančiška Šusteršič. Izprašana učiteljska suplentinja Marija Meško je imenovana za provizorično učiteljico za ženska rečna dela na dekliški šoli pri Sv. Jakobu v Ljubljani. Absolvirana učiteljska kandidatinja gđc. Marija Palouc je imenovana za provizorično učiteljico v Morovcu. Dos. prov. učitelj v Dobrem polju g. Val. Ivanuš je imenovan za provizoričnega učitelja in voditelja v Veliki dolini. Gđc. Helena Petsche na dekliški šoli v Kočevju je dobila zaradi bolezni dopust, na njeno mesto pride suplentinja gđc. Pavla Lehner. Za provizorično učiteljico in voditeljico na Krtini je imenovana prov. uč. gđc. Pav-

la Dežman. Gđc. Mar. Ažman v Št. Petru pri Novem mestu je dobila zaradi bolezni dopust in pride na njeno mesto kot suplentinja prov. učiteljica gđc. Marija Gabrovšek. Nadučitelj g. Ivo Trošt v Tomišlju je dobil zaradi bolezni dopust in pride na njegovo mesto absolvirana učit. kandidatinja gđc. Stanislava Rogel. Za suplentinja na Vič pride absolvirana učit. kandidatinja gđc. Elza pl. Lukanc. Za pomožna učitelja na II. mestni deški šoli v Ljubljani sta imenovana g. Fran. Marinček, doslej suplent na meščanski šoli v Krškem, in absolvirani učit. kandidat g. Slavko Čepuder. Na mesto na Dunaj odšle gđc. Jerice Zemljan je prišla na Ig kot suplentka gđc. Antonija Adamič. Izprašani učit. kandidat g. Franc Trošt je dobil mesto provizoričnega učitelja v Berovnici. Dosedanja volonterka v Tržiču gđc. Marija Jelenc je imenovana za provizorično učiteljico in voditeljico v Kolovratu. Absolvirana učit. kandidatinja gđc. Frančiška Grošelj je imenovana za provizorično učiteljico v Krašnji. Učiteljica gđc. Amalija Donati v Mokronogu je dobila zaradi bolezni dopust in pride na njeno mesto absolvirana učit. kandidatinja gđc. Terezija Peršič. Absolvirana učit. kandidatinja gđc. Josipina Sterlekar je imenovana za prov. učiteljico v Banjaloki. Absolvirani učit. kandidat g. Franc Golob je imenovan za prov. učitelja v Zagorju. Dopust je dobil nadučitelj g. Ivan Pirnat na Krki in pride na njegovo mesto absolvirana učit. kandidatinja gđc. Antonija Randl. Zaradi bolezni je dobila dopust gđc. Erika Kastreuz v Stari Loki in pride na njeno mesto absolvirana učit. kandidatinja gđc. Roza Pichler. Dopust je dobila učiteljica gđc. Albina Golob v Semiču in pride na njeno mesto gđc. Ana Ogulin, bivša volonterka na privatni dekliški šoli v Šmihelu pri Novem mestu. Za provizorični učiteljici v Zgornji Šiški sta imenovani absolvirani učit. kandidatinji gđc. Marija Kersnik in Serafina Hubad. Izprašana učit. kandidatinja gđc. Ana Šiška je imenovana za suplentinja v Ribnici, kjer je učitelj g. Božidar Betriani dobil dopust. Dosedanji prov. učitelj v Koprivniku g. Josip Sigmund je imenovan za provizoričnega učitelja in voditelja na Starem bregu, dosedanja prov. učiteljica v Toplem vrhu gđc. Zofija Černe pa za provizorično učiteljico v Koprivniku. Ab-

solvirana učit. kandidatinja gđc. Viljamina Vidic je imenovana za provizorično učiteljico v Poljanah. Zaradi bolezni je dobila dopust gđc. Josipina Muc v Črneči vasi in pride na njeno mesto absolvirana učit. kandidatinja gđc. Emilija Kaliger.

(Štajersko:) Kot stalna nadučiteljica sta nastavljena: V Veržem g. Ferdo Sprager, stalni učitelj v Št. Ilju v Slov. goricah, in v Remšniku g. Anton Glaser, stalni nadučitelj v Št. Janžu na Peči. Stalen učitelj v Kapeli pri Brežicah je postal g. Franc Vadnal, začasni učitelj pri Sv. Petru pod Svetimi Gorami. V Sromlje pride za stalno učiteljico suplentinja gđc. Antonija Dannen iz Hrastnika, v Zdolah je postala stalna tamošnja začasna učiteljica gđc. Ljudmila Šircelj, v Špitalič pride za stalnega učitelja začasni učitelj g. Ivan Keržič v Čadramu, na Vurbergu je stalno nastavljen tamošnji suplent gosp. Ivan Lešnik. Definitivna je postala gđc. Albina Zavašnik v Št. Petru na Medvedjem selu. Učiteljici gđc. Natalija Vabič in Marica Rapoc sta nameščeni pri Sv. Marku niže Ptujja. Definitivna učiteljica gđc. Marija Vučnik je na lastno prošnjo prestavljena od Sv. Ruperta v Slov. gor. v Makole.

(Koroško:) Za nadučitelja na deški šoli v Št. Vidu je imenovan g. Janez Krebitz v Št. Jakobu v Rožu, nadučitelj g. Karel Samonigg v Goričah za Podgorje, nadučitelj g. Marko Kogelnik v Kreiancah za Dobrlovas, učitelj g. Jakob Fillafer v Prevaljah za Dole na Zili, za deklško šolo v Celovcu gđc. Ema Gamper in Ana Vratitsch v Volšperku, gđc. Marija Greilach v Št. Vidu in gđc. Marta pl. Weltherr v Velikovecu; za podučitelje, oziroma podučiteljice učiteljski kandidati, oziroma učiteljske kandidatnje: Friderik Firpas za Volšperk, Otmar Veseli za Št. Vid, Alojzij Kulnig za Tinje, Štefanija Huber za Bleiberg in Hildegarda Scheicher za Velikovec. Prestavljeni sta učiteljica

Ida Robin iz Št. Jurija na Zili v Št. Magdaleno in podučiteljica Ivana Rehfild iz Vrbe v Velikovec. Službi so se odpovedali: učiteljici Ana Brenner v Dolah na Zili in Magdalena Pap v Schieflingu v Lab. dolini in podučitelj Franc Wedenig v Maloščah.

Razpisane učiteljske službe.

C. kr. okrajni šolski svet v Ljubljani. 30. okt. 1908., št. 2742. Na šestrazredni ljudski šoli v D. M. v Polju se razpisuje novoustanovljeno učno mesto z zakonitimi prejemki v stalno nameščenje. Pravilno opremljene prošnje je predpisanim službenim potom semkaj predlagati do 5. decembra 1908.

C. kr. okr. šol. svet v Črnomlju, dne 22. okt. 1908, št. 1812. Na trirazredni ljudski šoli v Dragatušu se razpisuje učno mesto v stalno nameščenje. Zadostno opremljene prošnje naj se vlagajo do 22. novembra t. l.

C. kr. okrajni šolski svet v Kamniku, dne 22. oktobra, št. 1398 in 1399. Na trirazredni ljudski šoli v Kamniku je stalno oddati izpraznjeno učno mesto z zakonitimi prejemki. — Na dvorazrednici v Ihanu je razpisano učno mesto v stalno nameščenje. Prošnje za omenjeni službi je predpisanim službenim potom predlagati do 28. novembra 1908.

C. kr. okrajni šolski svet v Ljubljani, 18. oktobra 1908, št. 2447. Na petrazredni ljudski šoli na Viču je stalno oddati izpraznjeno učno mesto z zakonitimi prejemki. Oziralo se bo v prvi vrsti na moške prosilce, zlasti na take, ki se ob enem zavežejo, da bodo stanovali na Viču. Prošnje do 25. nov. t. l.

C. kr. okrajni šolski svet v Kočevju, 28. oktobra 1908, št. 2792. Na petrazredni ljudski šoli v Loškem Potoku se razpisuje nadučiteljsko mesto s postavnimi prejemki in z užitkom prostega stanovanja v stalno nameščenje. Prošnje do 3. decembra.

„Slovenski učitelj“

izhaja sredi vsakega meseca. Celoletna naročnina 4 K. Rokopisi učiteljske stroke naj se pošiljajo c. kr. učitelju Jož. Novaku, Idrinja; rokopisi za „Katehetski vestnik“ pa katehetu A. Čadežu, Semeniške ulice 7 v Ljubljani. Naročnino in reklamacije sprejema: Uredništvo „Slovenskega Učitelja“ v Ljubljani.

